

ÉLET A TEGNAP HOLNAPJÁBAN

*A londoni Design Museum
kiállítása*

A LONDONI DESIGN MUSEUM NOVEMBER ELEJÉN NYÍLT, *HOME FUTURES: LIVING IN YESTERDAY'S TOMORROW* AZAZ "A JÖVŐ OTTHONAI - ÉLET A TEGNAP HOLNAPJÁBAN" KIÁLLÍTÁSA NAPJAINK VALÓSÁGÁT HASONLÍTTJA ÖSSZE A 20. SZÁZADI JÖVŐKÉPEKKEL. A RADIKÁLIS VÍZIÓKAT VIZSGÁLVA FELMERÜL MEGANNYI KÉRDÉS: VAJON A TEGNAP HOLNAPJÁBAN ÉLÜNK? BETELJESÍTETTÜK A JÓSLATOKAT VAGY MEGRAGADTUNK A MÚLTBAN? MIT ÁRUL EL A KORÁBBI JÖVŐKÉPEK IRÁNT ÉRZETT NOSZTALGIÁNK A JELENÜNKRŐL? A LONDONI KIÁLLÍTÁS EZEKRE RÁKÉRDEZVÉN FESZEGETI TÖBB OLDALRÓL AZ OTTHON KORTÁRS DEFINÍCIÓJÁT. A KIÁLLÍTÁS ÉS EGYBEN A MÚZEUM VEZETŐ KURÁTORÁVAL, *STEIERHOFFER ESZTERREL* BESZÉLTÜNK.

Mikor és hogyan alakult a kurátori koncepció? A kiállítás ötlete nagyjából két évvel ezelőtt merült fel. Hosszú ideje nem készült nagyobb szabású múzeumi kiállítás a témában, és úgy éreztük, ez a megfelelő pillanat. Egyrészt mivel az otthon fogalma – a tér kommodifikációjával és a technológiai újításokkal összefüggésben — gyökeresen

átalakulóban van napjainkban. Másrészt, a kiállítás az Almhult-i IKEA Múzeummal való együttműködés kapcsán készült, amelyben az otthon témája szintén adott volt. A kiállítás persze nem az IKEA történetéről szól, hanem a jelen otthonának változásait a múlt tükrén keresztül vizsgálja. A múltbeli jövőképek összehasonlításával keres választ arra, hogy mennyiben változott az otthon

Interjúer: KAPLÁR F. KRISZTINA
Fotó: TBA (PORTRÉ)
FELIX SPELLER (KIÁLLÍTÁSI FOTÓK)

funkciója, a privát és a közszféra kapcsolata, a gender szerepek, az otthonnal kapcsolatos álmaink, félelmeink és elvárásaink.

Az otthon a tradicionális definíciója szerint a privát szféra tere. Az első felvetésben máris ennek megosztásával szembesülünk. Mára minden helyiségben ott van az egész világ a különböző hordozható kommunikációs eszközökön keresztül. Hogyan lehet „Másokkal élni” akár a szovjet idők *dom-kommunáiban* vagy a jelen virtuális terében?

A privát szféra viszonylagosan új fogalom. Történetileg, az otthon tere gyakran a társadalmi reprezentáció helyszíne volt. A családi és ezzel összefüggésben a tágabb társadalmi és hatalmi viszonyok mindig az otthoni tér összefüggésében voltak meghatározva. Míg az elmúlt négy évszázad a polgári élet és a magánszféra fogalmának fokozatos összefonódásáról szólt, az elmúlt két évtized technológiai változásai újra megkérdőjelezik a privát szféra fogalmát. Nemcsak a kommunikációs eszközök – mobiltelefonok, hordozható képernyők – mossák el a privát tér határvonalait, de az összes többi internet által vezérelt otthoni okos munkaeszköz, amelyek rengeteg adatot gyűjtenek be az otthoni viselkedésünkről és szokásainkról. Ebben az értelemben a *data-economy* a Szovjetunió disztópikus rémálmait idézi – persze ma nem az állam, hanem az egyre erőteljesebb korporációk kontextusában.

Az „Okosan élni” azaz smart otthonok szekció a modernista, „az otthon, mint gép” ideál nyomába ered, és párhuzamba állítja a napjainkra már meg is valósult okos megoldásokat. A mai okos otthon megoldásai meglepően hasonlítanak a Jetson család vagy a Star Trek sorozat elképzeléseihez. Mennyiben valósultak meg a korábbi utópiák?

Az otthoni tér 20. századi tervezőinek egyik fő célja a házimunka racionalizálása volt, amely a mai napig meghatározza otthonaink kialakítását. Számos készülék, amely technológiai megoldások híján még nem volt megvalósítható – mint például a iRoomba robot – felbukkan a mai otthonainkban. A szekció azonban nem a múltbeli jóslatok pontosságát vizsgálja, inkább az otthoni hatékonyság ideológiáit hivatott megkérdőjelezni. Az otthoni hatékonyság kritikája az eszközökkel egyidős, eléggé W. Heath Robinson rajzaira, Buster Keaton film paródiájára, vagy Jacques Tati díszleteire gondolni, amelyekben a háztartási gépek fenntartása végül több munkával jár, mint maguk a megoldásra váró feladatok. Míg ezek

a korai munkák a modernizmus funkcionalizmusába vetett hitet kérdőjelezik meg, az 1970-es évek feminista mozgalmi a női szerepek fogalmát próbálták kitágítani az otthoni munka és az ehhez fűződő női szerepek kritikáján keresztül. Érdemes elgondolkodni azonban azon, hogy valóban kevesebb időt töltünk-e ma munkával az otthonainkban, és vajon miért van az, hogy a 21. századi *smart* hangszórók még mindig női hangon válaszolnak.

A „Kevesebbel élni” rész bemutatja a népszerű növekedéssel együtt szűkülő lélettérre adott válaszokat: ergonometria, hibrid bútorok, Joe Colombo mindent egybesűrítő *Total Furnishing Unit* (1972) munkája. A mai mikrolakásokban is ez a cél, a nagy tér mára luxuscikk. Vajon mennyi az a minimális tér, ameddig még redukálni lehet az életteret? Az életszínvonal és a lakótér funkcionalitása valóban egymás színönimáiként értelmezhetőek?

„A JELEN OTTHONÁNAK VÁLTOZÁSAIT A MÚLT TÜKRÉN KERESZTÜL VIZSGÁLJA”

Az *existence minimum* kérdése a 20. század elejétől kezdve az építészeti diskurzus egyik fontos kiindulópontja volt, és a mai tendenciák tükrében, a lakótér folyamatos felértékelődésével, és a nagyvárosi központok exponenciális növekedésével ismét sürgető kérdéssé vált. Egy alapvető különbség azonban a korai elképzelések, Karel Teige javaslati és a mai *mikrolakások* között, hogy míg az előző a tömegek lakhatási problémájára

próbált megoldást találni, a mai modellek inkább luxuscikként kerülnek piacra. A másik különbség a korai modellek és a mai *mikrolakások* között, hogy míg a kortárs javaslatok az otthon összes funkcióját próbálják egyre kisebb térbe belezsúfolni, Teige vagy a szovjet *dom-kommuna* modellje kollektív terekkel kompenzálta volna a személyes lakótér csökkenését – mint például a kommunális konyha, klub vagy szalon. A tágabb társadalmi implikációk figyelembevétele nélkül a mai *micro-apartman* modellje valószínűleg nem lesz hosszú ideig fenntartható.

Végezetül a „Árkádiai otthon” szekció a további otthon-álmoknak ad helyet, maga a kiállítás installálása – amely építészetiileg a New York-i SO-IL, míg grafikaileg a John Morgan studio együttműködésében valósult meg – is álomzerű. Az egymással átjárható terekkel, a nem definiált, fátýolhatású elválasztásokkal számtalanszor megkérdőjeleződik az intimitás, a privát szféra határa. Ezt erősítik a kiállítás interaktív terei, mint például egy belső kert, ahol a látogatók megpihenhetnek, vagy egy vetítőterem egy hatalmas ágy formájában. Hatalmas élmény lehet így bolyongani a terekben. Van arról már statisztika mennyire lakják be a kiállítást a látogatók, mennyi időt töltenek „bent”?

A kiállítás több mint 200 munkát — installációkat, rajzokat, bútorokat, prototípusokat és videókat — mutat be 900 négyzetméteren, hat tematikus szekcióban. A kiállítás egyik alapkoncepciója volt, hogy olyan építészeti környezetet hozzon létre a galériában, amelyek *belakhatóak*, és a kurátori interpretációt kiterjesztik a térben. A kiállítás tematikájára reflektálva a SO-IL különböző térbeli megoldásai a kiállított munkákhoz való érzelmi viszonyt is befolyásolják. A visszajelzések a sajtóból, illetve a közönségtől eddig pozitívek voltak, a kiállítás azonban csak frissen nyílt, és hosszabb idő lenne szükséges ahhoz, hogy ezt pontosan, számokkal alátámasztva is meg tudjam válaszolni.

A kiállítás Londonban március végéig látható, utána átköltözik a svédországi IKEA Múzeumba. Mi lesz a következő kiállítás?

A múzeum következő nagy kiállítása Stanley Kubrick filmjeinek *set design*ját mutatja be, illetve nemso-kára nyílik egy nagyszabású kiállítás David Adjaye építész munkásságáról.

Selling Dreams - Bëka & Lemoine, 2016 (film)

Michele De Lucchi:
Sinerpica Angolosa, 1978

„AZ OTTHONI TÉR 20.
SZÁZADI TERVEZŐINEK
EGYIK FŐ CÉLJA
A HÁZIMUNKA
RACIONALIZÁLÁSA
VOLT, AMELY A MAI
NAPIG MEGHATÁROZZA
OTTHONAINK
KIALAKÍTÁSÁT”

